

Bakalářská práce

2009

Marcela Krňávková

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra teologické etiky, sociální etiky a etického vzdělávání

Bakalářská práce

Preventivní systém Jana Boska a prevence kriminality
mládeže v České republice

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jindřich Šrajber, Dr. theol.

Autor práce: Krňávková Marcela

Studijní obor: Náboženství a etika

Ročník: 4. ročník

2009

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách.

15. června 2009

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. Mgr. Jindřichovi Šrajerovi, Dr. theol.
za pochopení, laskavost, cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1 POROVNÁNÍ VYBRANÝCH DRUHŮ VÝCHOVNÝCH SYSTÉMŮ MLÁDEŽE.....	7
1.1 Represivní systém	7
1.2 Preventivní systém	8
2 PREVENTIVNÍ SYSTÉM JANA BOSKA.....	10
2.1 Dobové pozadí vzniku preventivního systému.....	10
2.2 Inspirace Dona Boska.....	12
2.3 Cíle preventivního systému	15
2.3.1 Biologická dimenze	16
2.3.2 Sociální dimenze	16
2.3.3 Psychologická dimenze	17
2.3.4 Spirituální dimenze.....	17
2.4 Základní prostředky preventivního systému.....	17
2.4.1 Rozum.....	17
2.4.2 Náboženství.....	20
2.4.3 Laskavost	22
3 PREVENTIVNÍ SYSTÉM DNES – PREVENCE KRIMINALITY MLÁDEŽE.....	25
3.1 Kdo používá preventivní systém a jakým způsobem.....	26
3.2 Komu je adresován preventivní systém.....	26
3.3 Aplikace preventivního systému – salesiánská střediska mládeže v České republice	27
3.3.1 Zaměření středisek a cíle	28

3.3.2 Okruhy činnosti.....	29
3.3.3 Ideové principy.....	30
3.4 Salesiánská střediska mládeže a prevence kriminality mládeže.....	31
ZÁVĚR.....	35
Seznam literatury.....	37

ÚVOD

Výchova člověka je zodpovědný, náročný a důležitý úkol. Zodpovědnost za výchovu mladých spočívá především na rodičích. Nezastupitelná je rovněž role pedagogů a těch, se kterými nedospělý jedinec přichází do kontaktu.

Naše moderní společnost se zmítá v mnoha problémech. Jedním z nich je zvyšující se kriminalita, včetně kriminality mládeže. V úvodu studie Institutu kriminologie a sociální prevence o úspěšnosti preventivní práce je v České republice prosazována idea, že kriminalitě není možné čelit pouhým nárůstem represivních prostředků, které jsou navíc ekonomicky velice nákladné. *„Bylo uznáno, že samotná hrozba zpříšňující se trestní represe (případně přímé uplatnění trestního postihu), ani s tím související zvětšování početního stavu policie, množství státních zástupců či soudců či rozšiřování kapacity věznic, nikdy nevedlo k odstranění (a často ani k omezení) kriminality.“¹* Dále se ve zprávě konstatuje: *„Lze tedy shrnout, že dobře vedená preventivní práce je účinným prostředkem ke snižování kriminality a dalších nežádoucích jevů ve společnosti. Prevence je nejen přirozeným regulátorem antisociality i asociality, ale zároveň důležitým činitelem rozvoje společnosti založené na právu, spravedlnosti a respektu k druhým.“²* Preventivní systém je tedy ekonomicky i sociálně výhodnější, neboť ze stejnými nebo podstatně nižšími náklady dosahuje výrazně lepších a stabilnějších výsledků.

Z výše uvedeného je zřejmé, že dnešní odborníci v oblasti prevence kriminality jsou příznivě nakloněni k používání preventivních systémů. Před více než 150 lety italský kněz Jan Bosko úspěšně používal při výchově mládeže – a následně formuloval – preventivní systém. Dá se tento preventivní systém používat při výchově mládeže také dnes a může pomoci v prevenci proti kriminalitě mládeže? Bakalářská práce se snaží na položenou otázku najít odpověď. V první části jsou obecně charakterizovány dva druhy výchovných systémů represivní a preventivní.

¹ Cit. VEČERKA, K., HOLAS, J., *Úspěšnost preventivní práce*. Praha: Vydavatelství Kufr, 2001. s. 4. ISBN 80-86008-95-9

² Cit. VEČERKA, K., HOLAS, J., *Úspěšnost preventivní práce*. Praha: Vydavatelství Kufr, 2001. s. 6. ISBN 80-86008-95-9

Druhá část představuje preventivní systém Jana Boska, dobové pozadí jeho vzniku, motivy a inspirace Jana Boska, cíle preventivního systému a jeho základní prostředky. Ve třetí části se reflektuje možnost využití preventivního systému dnes, především jako prevence kriminality mládeže.

Informace byly získány studiem literatury vztahující se k preventivnímu systému a prevenci kriminality mládeže. Jako základní literatura k preventivnímu systému Jana Boska, byl použit dopis o preventivním systému od J. Boska vydaný v knize *Salesiánský duch*, kterou napsal G.Aubry, dále kniha *Výchovný systém Jána Bosca* od F. Mooty, samizdat *Výchovná metoda sv. Jana Boska* od J. Kopeckého a kniha *Don Bosko* od T. Boska. K základním informacím, vztahujícím se k aplikaci preventivního systému Jana Boska dnes, byly použity *Výchovně pastorační projekty provincie z roku 2001 a 2007*. Poznatky o výsledcích prevence kriminality mládeže byly čerpány z publikací Institutu pro kriminologii a sociální prevenci s názvy: *Úspěšnost preventivní práce a Mládež v kriminologické perspektivě* od K.Večerky a J.Holase.

1 POROVNÁNÍ VYBRANÝCH DRUHŮ VÝCHOVNÝCH SYSTÉMŮ MLÁDEŽE

Při výchově mládeže se používají převážně dva výchovné systémy - represivní a preventivní.

1.1 Represivní systém

Represivní systém neoznačuje jeden konkrétní systém používaný jedním konkrétním typem výchovného zařízení. Jde o obecné a souhrnné označení metod používaných ve výchovných, nápravných, vojenských, a jiných institucích.

Tento systém postihuje nastalé nežádoucí jevy a chování vzhledem k daným pravidlům a řádům. Základní charakteristikou represivního systému je přísné a přesné stanovení pravidel a zákonů, jejichž dodržování je nekompromisně vyžadováno. Porušení řádu je sankcionováno podle předem stanovených pravidel. K tomu slouží v jednotlivých institucích početný tým zaměstnanců, v případě mládeže vychovatelů. Takovým souborem zákonů a pravidel je např. domovní řád, školní řád, vězeňský řád, vojenský řád, pravidla silničního provozu, pravidla bezpečnosti práce, zákoník práce a další.

Odpovědnost za správnost dodržování řádu a příkazů nese autorita. Úkolem podřízených je příkazy vykonávat. Tento systém nepředpokládá u jedinců podřízených autoritě schopnost porozumět smyslu zákona.

Nevýhodou tohoto systému je omezení účinnosti příkazů, neboť jsou platné pouze po dobu přítomnosti autority, která nad dodržováním norem bdí. V nepřítomnosti a po skončení účinnosti autority nemá podřízený jedinec již důvod respektovat stanovená pravidla.

Výhodou tohoto systému je jednoznačnost a přehlednost, neboť jsou zde jednotné, jasně a jednoznačně formulované příkazy platné pro přesně vymezenou skupinu adresátů. Úloha nositele autority je v zásadě snadná, neboť má za úkol ověřovat plnění stanoveného řádu bez nutnosti rozumět těm, na které se příkazy vztahují. Mezi autoritou a adresátem předpisu je stanoven jednoznačný vztah nadřazenosti a podřazenosti.

1.2 Preventivní systém

Preventivní systém, který předchází nežádoucím jevům a chování vzhledem k daným řádům a pravidlům. V preventivním systému jde o předložení a vysvětlení pravidel podřízeným osobám. Autorita pak dohlíží na plnění pravidel svojí osobní přítomností, příkladem, radou a napomínáním, které by mělo být laskavé.

Cílem je dlouhodobé, pokud možno trvalé, dodržování pravidel i bez přítomnosti autority, která systém uplatňovala. Těžištěm je snaha pozitivně

motivovat adresáta k úkonům, které jsou na něm požadovány, například odměnou. Odpovědnost za správnost dodržování řádu a příkazů nese autorita i podřízený. Tento systém předpokládá u jedinců podřízených autoritě schopnost porozumět daným pravidlům a vědomou spolupráci. Autorita nebo její pomocníci dohlížejí na dodržování pravidel, a to tak, že zároveň počítají s nezkušeností a nerozvážností těch, které vychovávají.³ Svou přítomností se snaží předejít a zamezit všem příležitostem k vykonání přestupku. Vztah mezi podřízeným a autoritou má být laskavý a přátelský.⁴ Ti kdo dbají na dodržování řádu i jejich pomocníci se mají obrnit trpělivostí a nesmí je omrzet neustálé vysvětlování důvodů jejich pokynů. Přítomnost autority nemá být chápána jako dozor, ale jako normální situace. Prostředkem k tomu je laskavá přítomnost a účast na celém životě vychovávaného jedince, a to radou, upozorněním, povzbuzením, napomenutím a dobrým příkladem.⁵

Nevýhodou preventivního systému je náročnost, která je kladena na autoritu, jež ho uplatňuje.⁶ Ta totiž nejdříve musí vyřešit otázku, jestli dané situaci nemohla předejít; až po té, co se chyba vícekrát projeví, hledá možnosti špatného přístupu u svěřeného jedince. Navíc je k použití systému potřeba více lidí, aby byl dostatečně zabezpečen výchovný prostor. Svoji roli zde hraje časová náročnost spočívající v dlouhodobosti působení na adresáty.

Výhodou je, že působí dlouhodobě. Při aplikaci dochází u podřízených k pochopení pravidel a jejich zvnitřnění, tedy k dodržování pravidel i bez přítomnosti nadřízeného. Snahou systému je náprava nebo alespoň zlepšení chování adresáta působení.⁷ Je vhodný k použití pro výchovu dospívajících. Ti

3 Srov. MOTTO, F. *Výchovný systém Jána Bosca*, Bratislava: Don Bosco, 2005. s. 39 ISBN 80-8074-022-4.

4 Srov. LAŠTOVIC, M. *Salesiánské chaloupky*. Praha, 2002. Absolventská práce. Vyšší sociálně pedagogická a teologická škola. Jabok. vedoucí práce: Mgr. Marie Ortová. s. 7.

5 Srov. BOSCO, J. *Preventivní systém při výchově mládeže, 1877*. In: AUBRY, G. *Salesiánský duch*, České vydání pro vnitřní potřebu Sdružení salesiánských spolupracovníků, b. m.: b. n., rok neuveden. s. 60. ISBN neuvedeno.

⁶ Srov. BOSCO, J. *Preventivní systém při výchově mládeže, 1877*. In: AUBRY, G. *Salesiánský duch*, České vydání pro vnitřní potřebu Sdružení salesiánských spolupracovníků, b. m.: b. n., rok neuveden. s. 62. ISBN neuvedeno.

⁷ Srov. BOSCO, J. *Preventivní systém při výchově mládeže, 1877*. In: AUBRY, G. *Salesiánský duch*, České vydání pro vnitřní potřebu Sdružení salesiánských spolupracovníků, b. m.: b. n., rok neuveden. s. 61. ISBN neuvedeno.

jsou pro svou nevyzrálou značně povrchní, lehkomyšlní a snadno zapomínají na daná pravidla.⁸

2 PREVENTIVNÍ SYSTÉM JANA BOSKA

Předchozí kapitola ve stručnosti charakterizovala dva druhy systémů – represivní a preventivní. O preventivním systému, který používal a sepsal k výchově mládeže Jan Bosko, bude pojednávat část. Bude zde popsána dobová situace která ho motivovala k aplikaci a sepsání preventivního systému. Inspirací mu byla v první řadě jeho maminka, ale později i mnoho dalších autorit, se kterými se setkal. Preventivní systém byl integrální, a tedy zasahoval biologickou, sociologickou, psychologickou a náboženskou dimenzi života člověka. Preventivní systém stojí na třech pilířích – na rozumu, náboženství a laskavosti.

2.1 Dobové pozadí vzniku preventivního systému

Podnětem k formování preventivního systému je ze strany Jana Boska neutěšená situace mládeže za průmyslové revoluce v Itálii devatenáctého století.⁹ Jeho propagátorem je turínský kněz 19. století, Jan Bosko. Motivací Jana Boska nebylo pouze vytvořit něco, co by rozšířilo obzor pedagogických věd, ani snaha stát se známým,¹⁰ nýbrž především zachraňovat ohroženou mládež.¹¹

Velká bída venkova, který byl zpuštěn napoleonskými válkami a později válkami mezi královstvím Sardinským¹² a císařstvím Rakousko-Uherským, vyvolala hlad. Ten vyháněl mnoho mladých lidí z venkova do měst, aby zde

⁸ Srov. DERMEK, A. *Don Bosco vychovávateľ*. samizdat, b.m.: b.n., rok neuveden. s. 8-9 ISBN neuvedeno.

⁹ Srov. MOTTO, F. *Výchovný systém Jána Bosca*, Bratislava: Don Bosco, 2005. s. 25 ISBN 80-8074-022-4.

¹⁰ Srov. KOPECKÝ, J. *Výchovná metoda sv. Jana Boska*. samizdat, b.m.: b.n., rok neuveden. s. 1. ISBN neuvedeno.

¹¹ Srov. MOTTO, F. *Výchovný systém Jána Bosca*, Bratislava: Don Bosco, 2005. s. 36 ISBN 80-8074-022-4.

¹² Vídeňský kongres (1814) vítězných národů, bojujících proti Napoleonovi, rozdělil Apeninský poloostrov na osm celků. Království Sardinské zahrnovalo: Piemont, Sardinii, Savojsko, Nizzu a Janovskou republiku.

hledali práci. Ztráceli přitom nejen domov, ale i jakoukoli ochranu okolního prostředí.¹³

Rodiny v příměstských čtvrtích žily na pokraji bída v domech, které nebyly dostatečně vybaveny ani základními hygienickými prostředky.¹⁴

Mladý člověk bez rodinného zázemí ztrácel nejen životní vzory, které by mohl napodobovat, a které by mu usnadnily orientaci ve společnosti, nýbrž často ztrácel i víru v konfrontaci s méně religiózní mentalitou měst.¹⁵ Duchovní rozměr života byl u něho často nahrazen bojem o vlastní přežití.

V 19. století ještě neexistovaly pevně organizované odbory, ani jakékoli sociální zabezpečení pro lidi ze slabších sociálních vrstev. Mladí se stávali oběťmi vykořisťování ze strany zaměstnavatelů, aniž by se jich někdo zastal.¹⁶ Tak ztrácelo mnoho mladých na dlouhou dobu zdroj obživy.

Nezaměstnaná mládež se často shromažďovala do skupin a part, které jim poskytovaly jistou ochranu. Avšak často se členové party a skrze partu dostali do rozporu se zákonem.¹⁷ Vězeňský systém této doby nebyl natolik vyvinutý, aby dokázal oddělit mladistvé od dospělých provinilců. Tak se v prostředí vězení mládež učila dalším špatnostem. Po opuštění vězení bylo častým jevem, že se bývalý vězeň, i kdyby si dával sebelepší předsevzetí, znovu dostal do rozporu se zákonem.¹⁸

Pozorování těchto projevů života mladých chlapců přivedla Jana Boska na myšlenku nějak jim pomoci. Formulují se v něm výchovné přístupy později formulované jako preventivní systém. Vzniká na základě správně rozumově zpracovaného pozorování, navržení řešení, rychlého uvedení do praxe, jeho prověřením v praxi, a znovu přehodnocením.

Začátek svého díla pro záchranu ohrožené mládeže spatřuje Jan Bosko ve dni, kdy se jako mladý kněz setkal s klukem – zedníkem Bartolomějem Garelim.

¹³ Srov. MOTTO, F. *Výchovný systém Jána Bosca*, Bratislava: Don Bosco, 2005. s. 25. ISBN 80-8074-022-4.

¹⁴ Srov. BOSCO, T. *Don Bosko*, Praha:Portál, 1991. s. 100. ISBN 80-85282-01-03.

¹⁵ Srov. BOSCO, T. *Don Bosko*, Praha:Portál, 1991. s. 101. ISBN 80-85282-01-03.

¹⁶ Srov. BOSCO, T. *Don Bosko*, Praha:Portál, 1991. s. 100. ISBN 80-85282-01-03.

¹⁷ Srov. BOSCO, T. *Don Bosko*, Praha:Portál, 1991. s. 98. ISBN 80-85282-01-03.

¹⁸ Srov. BOSCO, T. *Don Bosko*, Praha:Portál, 1991. s. 102-103. ISBN 80-85282-01-03.

Bylo to 8. prosince 1841. Tento chlapec dostal za přítomnosti dona Boska výprask od sakristiána Josefa Comottiho, když se uchýlil do sakristie, aby byl odtud účastný na mši svaté. Jan Bosko se ohradil proti tomuto bezpráví, a sakristiána poslal, aby toho hochu přivedl zpět, když vzal po výprasku vzal do zaječích. Po mši svaté s hochem navázal hovor, při kterém zjistil, že je sirotek, že neumí číst ani psát, a nikdo ho nevede k víře. Proto mu nabídl svou pomoc. Stal se jeho učitelem. Po tomto rozhovoru začalo první vyučování katechismu modlitbou Zdravas Maria. Jan Bosko o této modlitbě sám řekl: „*Všechny dary, které nám dalo nebe, jsou ovocem onoho prvého Zdravas Maria, které jsem se modlil vroucně a s přímým úmyslem.*“¹⁹ Další neděli po svátku Neposkvrněné Panny Marie, přivedl Bartoloměj Gareli k Janu Boskovi osm svých kamarádů. Tak začala Oratoř a celé velké pedagogické humanitní dílo dona Boska.²⁰

2.2 Inspirace Dona Boska

Velkým zdrojem výchovných zkušeností byl pro Jana Boska jeho vlastní život. Velikou roli v tom sehrává jeho matka Markéta. Tato jednoduchá venkovská žena, která neuměla ani psát, dala nesmazatelné rysy charakteru Jana Boska, a tak i samotnému preventivnímu systému. Jejím velkým vkladem je slůvko na dobrou noc, které jako první udělila mladému zedníkovi²¹, a dále věta, kterou často říkala svým dětem: „Bůh tě vidí.“²² Toto boží vidění nechápala jako přísný pohled četníka, který trestá každý prohřešek, ale spíše tak, že je Bůh vidí jako milující otec, kterého rmoutí, když dělají něco, co se nemá. Jiným jejím vkladem do výchovy svých dětí, bylo měsíční ústraní. Tato ústraní prožívala matka dona Boska, spolu s mnohými ženami z okolí Castelnova. Tyto zbožné ženy vedl tamní farář. Je dobré si povšimnout, že z tohoto kraje v tomto období

¹⁹ Cit. BOSCO, T. *Don Bosko*, Praha:Portál, 1991. s. 107. ISBN 80-85282-01-03.

²⁰ Srov. BOSCO, T. *Don Bosko*, Praha:Portál, 1991. s. 105-108. ISBN 80-85282-01-03.

²¹ Srov. BOSCO, T. *Don Bosko*, Praha:Portál, 1991. s. 158-159. ISBN 80-85282-01-03.

²² Srov. BOSCO, T. *Don Bosko*, Praha:Portál, 1991. s. 19. ISBN 80-85282-01-03.

vychází několik světců: například don Cafaso nebo Dominik Savio.²³ Tato měsíční ústraní pak používal i Jan Bosko a nazval je jako cvičení hodinky šťastné smrti. Mnoho z toho, co Jan Bosko prožil ve svém dětství, pak uplatnil při své výchově.

Další znalostí o životě mladých lidí nabyt Jan Bosko z vlastních zkušeností. Sám si vyzkoušel, jak je pro mladého člověka těžké přijít o zázemí rodiny a snažit se hledat práci.²⁴ Jak špatné podmínky tíží mladého člověka, který ve snaze se uživit přijme i nelidské podmínky stravování a bydlení.²⁵

Jiným zdrojem preventivního systému jsou poznatky teoretické. Jan Bosko vystudoval kněžský seminář. I tato životní zkušenost na něj velmi zapůsobila, když poznal tíživost předpisů v semináři.²⁶ Můžeme se domnívat, že v semináři nabyt i mnoho teoretických rad pro výchovu.²⁷

Velkým přínosem pak byl Ústav pro doškolení kněží. V tomto ústavu probíhala dvouletá příprava, která v sobě zahrnovala jak teorii, tak praxi. Tento ústav vedli teologové Alois Guala a Josef Cafaso. V rámci praxe navštěvovali mladí kněží nemocnice, věznice, vyučovali mládež, kázali v kostelech.²⁸ V Ústavě pro doškolení kněží se Jan Bosko naučil pozorovat a správně vyhodnocovat situace.

Jiné poznatky pak udělal při návštěvách vězení. Zde byli mladí chlapci, které do vězení přivedl často hlad nebo nesprávní kamarádi. Jan Bosko usoudil, že vězeňský represivní způsob výchovy mladistvých delikventů nepomůže vyřešit jejich problémy, protože venku za zdmi vězení nemají žádné zázemí, které by jim pomohlo udržet se v mezích zákona. Jan Bosko se snažil s mladými delikventy co možná nejvíce sblížit, aby až oni opustí vězení, mohli najít někoho, u koho mají jistotu, že jim pomůže.

²³ Srov. MED, O. *Po stopách charismatického světce, díl 1*, samizdat, b.m.: b.n., rok neveden.s.10. ISBN nevedeno.

²⁴ Srov. BOSCO, T. *Don Bosko*, Praha:Portál, 1991. s. 7-9. ISBN 80-85282-01-03.

²⁵ Srov. BOSCO, T. *Don Bosko*, Praha:Portál, 1991. s. 67. ISBN 80-85282-01-03.

²⁶ Srov. BOSCO, T. *Don Bosko*, Praha:Portál, 1991. s. 78. ISBN 80-85282-01-03.

²⁷ Srov. MOTTO, F. *Výchovný systém Jána Bosca*, Bratislava: Don Bosco, 2005. s.17. ISBN 80-8074-022-4.

²⁸ Srov. BOSCO, T. *Don Bosko*, Praha:Portál, 1991. s. 98. ISBN 80-85282-01-03.

Další inspirací mu byly přednášky z pedagogiky.²⁹ Tyto přednášky navštěvoval Jan Bosko na přání svého biskupa. Probíhaly na turínské universitě. Dával je profesor Aporti (1791–1858).³⁰ „*Je skutečností, že rozbor turínských lekcí z roku 1844 a jiných spisů, zvláště Pedagogických základů, ale především srovnáním budoucích zaměření Dona Boska a ducha působení Aportiho, dávají najevo značné obdoby a shody principů³¹ a metod.*“³² Aportiho učení, že školská látka má být přednášena lidově, se odráží v knize Jana Boska *La storia ecclesiastica* (1845) [it. Církevní Dějiny] i v knize *La Storia Sacra* (1847) [it. Posvátné dějiny].³³ Další intenzivnější styk Jana Boska s vysokoškolskou pedagogikou není doložený. Je však známo přátelství Jana Boska s profesorem turínské university G. A. Rayneri, který vyučoval na katedře pedagogiky v letech 1847–1867.³⁴ Můžeme říci, že působení Jana Boska bylo podepřeno i vysokoškolským studiem.

Není bez zajímavosti, že propagováním lidové výchovy se v době Jana Boska zabývaly i dva odborné pedagogické časopisy: *L'Educatore primario* (1845–1846) a *L'Educatore* (1847–1848). Ředitelem druhého časopisu byl kněz Agostino Fecia.³⁵ Jedním z příspěvů do těchto časopisů byl i Jan Bosco.³⁶ Teoretické zpracování metod výchovy nebylo Janu Boskovy cizí, jak se později ukázalo i na jeho malém výchovném spisku *Il sistema preventivo nella educazione della gioventù* (1877).³⁷

²⁹ Lekce profesor Aporti dával v roce 1844.

³⁰ Srov. KOPECKÝ, J. *Výchovná metoda sv. Jana Boska*. samizdat, b.m.: b.n., rok neuveden. s.2. ISBN neuvedeno.

³¹ Lidová povaha pedagogie, výslovná křesťanská inspirace, náboženská a lidská úcta k dítěti a k hochovi, upřednostňování benevolentní a laskavé metody (získat si především náklonnost a důvěru dětí). „Schopnost“ vychovatele přitom nezáleží pouze v přezírávém trestání dětských omylů, jako spíše v umění předcházet jim.

³² Cit. BRAIDO, P. *L'Esperienza pedagogika di don Bosco*, Roma: Las, 1988. s. 60. ISBN 88-213-0177-X.

³³ Srov. BRAIDO, P. *L'Esperienza pedagogika di don Bosco*, Roma: Las, 1988. s. 61. ISBN 88-213-0177-X.

³⁴ Srov. BRAIDO, P. *L'Esperienza pedagogika di don Bosco*, Roma: Las, 1988. s. 61-62. ISBN 88-213-0177-X.

³⁵ Srov. BRAIDO, P. *L'Esperienza pedagogika di don Bosco*, Roma: Las, 1988. s. 60. ISBN 88-213-0177-X.

³⁶ Srov. BRAIDO, P. *L'Esperienza pedagogika di don Bosco*, Roma: Las, 1988. s. 61. ISBN 88-213-0177-X.

³⁷ Srov. BRAIDO, P. *L'Esperienza pedagogika di don Bosco*, Roma: Las, 1988. s. 62. ISBN

Jan Bosko, ač byl diecézním knězem, nevedl v podstatě žádnou klasickou farnost. Poté, co dokončil tříletou přípravu v Ústavu pro doškolení kněží – tedy v Kněžském konviktu – stal se kaplanem v ústavech turínské markýzy Barolo.³⁸ Zde pokračoval v navázaných kontaktech s mladými kluky, se kterými se seznámil už za svých studií v konviktu. Ve službách markýzi Barolo strávil dva roky. Pak svůj čas dal plně mladým klukům, o které se chtěl starat.³⁹ Aby byl vyřešen problém s matrikami, založil arcibiskup Fransoni v turínské čtvrti Valdocco osobní farnost opuštěných hochů.⁴⁰

2.3 Cíle preventivního systému

Don Bosko věděl, že život je dar a zároveň velká zodpovědnost. Cílem jeho výchovy bylo pomocí preventivního systému vychovat dobré občany pro společnost a ryzí křesťany pro církev⁴¹. *„Svěřenec si zachová trvale úctu ke svému vychovateli a vždy bude s vděčností vzpomínat na výchovu, kterou dostal, a své učitele a představené bude neustále považovat za otce a bratry. Ať se takovíto hoši dostanou kamkoliv, všeobecně bývají radostí rodiny, jsou z nich užiteční občané a dobří křesťané.“*⁴²

Pokud chce vychovatel na toho, koho má vychovávat, záměrně působit, musí zjistit jeho cíle (potřeby)⁴³, aby je mohl zahrnout do svého výchovného působení, jinak v něm úspěšný nebude. Proto je nutné vybudovat si se svými svěřenci vzájemně otevřený vztah, který zajišťuje vychovateli dostatečné množství informací pro jeho působení. Toho si byl vědom don Bosko, a proto

88-213-0177-X.

³⁸ Srov. BOSCO, T. *Don Bosko*, Praha:Portál, 1991. s. 117. ISBN 80-85282-01-03.

³⁹ Srov. BOSCO, T. *Don Bosko*, Praha:Portál, 1991. s. 146. ISBN 80-85282-01-03.

⁴⁰ Srov. BOSCO, T. *Don Bosko*, Praha:Portál, 1991. s. 162. ISBN 80-85282-01-03.

⁴¹ Srov. KOPECKÝ, J. *Výchovná metoda sv. Jana Boska*. samizdat, b. m.: b. n., rok neuveden. s. 8. ISBN neuvedeno.

⁴² Cit. . BOSCO, J. *Preventivní systém přim výchově mládeže, 1877*. In: AUBRY, G. *Salesiánský duch*, České vydání pro vnitřní potřebu Sdružení salesiánských spolupracovníků, b. m.: b. n., rok neuveden. s. 62. ISBN neuvedeno.

⁴³ Hierarchický systém potřeb od základních k vývojově vyšším: fyziologické potřeby (hlad, žízeň, atd.), jistota (bezpečí), náležitosti a láska, úcta (uznání), sebeaktualizace. Srov. NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie*. vyd. Praha: Academia, 2004. . s. 469. ISBN 80-200-1290-7

byla jeho výchova pomocí preventivního systému integrální, protože zahrnovala všechny rozměry lidské bytosti (biologický, sociální, psychologický a spirituální), a snažila se o jejich harmonický rozvoj osobnosti.

2.3.1 Biologická dimenze

Don Bosko věděl, že na prvním místě je nutné uspokojit fyziologické potřeby jako je hlad, žízeň atd.⁴⁴ Proto se svým světcům snažil zajistit potravu a obživu. Byl si vědom toho, že je třeba dát chlapcům prostor ke hrám, vycházkám a sportu, aby se mohli zbavit své přebytečné energie.

Jednou se jej táže student Bongivanni, co má dělat, aby si zachoval dobré zdraví. Jan Bosko mu odpovídá: „Recept, který nabídnu, kéž prospěje i všem ostatním. Chcete-li být zdraví a hodně dlouho žít, je zapotřebí:

- Čisté svědomí, tj. večer klidně uléhat s vědomím, že mezi mnou a Bohem je přátelský vztah.
- Nikdy se nepřejídat.
- Činný život
- Pouze dobré společenství“. (MB 6, 301)

2.3.2 Sociální dimenze

Don Bosko věděl, že člověk je zodpovědný za život společnosti, v níž žije, a snažil se hochy zapojovat do konkrétních projevů solidarity. V r. 1854 vypukla v Turíně cholera, přihlásilo se dobrovolně 30 hochů, kteří ošetřovali nemocné.⁴⁵

⁴⁴ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie*. vyd. Praha: Academia, 2004. s. 469
ISBN 80-200-1290-7.

⁴⁵ Srov. KOPECKÝ, J. *Výchovná metoda sv. Jana Bosca*. samizdat, b. m.: b. n., rok neuveden.
s. 16. ISBN neuvedeno.

2.3.3 Psychologická dimenze

Praxe Jana Boska s problematickými hochy, jako byl např. Michal Magone a mnoho dalších potvrzuje, že si počínal jako zkušený psychoterapeut. Přesvědčil se, že komunikace musí být progresivní a svobodná. Byl schopen obětovat život za svého chráněnce, získat si obdiv a úctu. Na základě toho mu pak mohl radit, varovat ho a opravovat jej.

2.3.4 Spirituální dimenze

Duchovní dimenzi člověka Jan Bosko rozvíjel tím, že se snažil formovat svědomí mladého člověka tak, aby dokázal hledat pravdu.⁴⁶ Vedl své svěřence prostřednictvím svátostí, často doporučoval svatou zpověď i úctu k Eucharistii.

2.4 Základní prostředky preventivního systému

Jako všechny výchovné systémy má i preventivní systém své základy.⁴⁷ Jan Bosko o základech preventivního systému mluví ve svém spisu *Preventivní systém při výchově mládeže (1877)* takto: „*Celý tento systém spočívá na rozumu, víře v Boha a na lásce*“.^{48,49}

2.4.1 Rozum

Rozum je prvním ze základních prvků preventivního systému. Neměla by to být spíše laskavost, nikoliv lépe postřehnutelná laskavost. „Laskavost jako

⁴⁶ Osvojování mravních norem a společenských hodnot je považováno za klíčový aspekt socializace VEČERKA, K., HOLAS, J., *Mládež v kriminologické perspektivě*. Praha: Vydavatelství Kufr, 2009. s. 41. ISBN 978-80-7338-079-3

⁴⁷ Slova použitá pro popis preventivního systému, která používal Jan Bosko, jsou převzata z běžného života, proto nemají charakter pedagogického standardu. Jan Bosko použil taková slova, která by byla srozumitelná jeho následovníkům, kteří neprošli studiem pedagogiky.

⁴⁸ Láskou myšlena i laskavost.

⁴⁹ Cit. BOSCO, J. *Preventivní systém při výchově mládeže, 1877*. In: AUBRY, G. *Salesiánský duch*, České vydání pro vnitřní potřebu Sdružení salesiánských spolupracovníků, b. m.: b. n., rok neuveden. s. 60. ISBN neuvedeno.

vnější projev, je vždy viditelnější než rozmýšlení a snaha pochopit danou situaci.⁵⁰ Myslím si, že nejdříve je nutné situace promyslet, než je začít řešit. Kdybychom uplatňovali laskavost na základě nesprávně pochopené a nepromyšlené situace, mohla by se daná událost ještě více zatemnit nebo úplně zablokovat pro další řešení.

Jak chápal Jan Bosko rozum, když jej označil za jeden základů svého výchovného způsobu? Předně si opět musíme uvědomit, že Jan Bosko byl praktik. Proto slovo rozum nemůžeme chápat, jako nějaké čistě teoretické, intelektuální zkoumání. Rozum je v jeho pojetí spíše moudrostí, rozvážností, zdravým smyslem pro porozumění věcem a dění okolo.⁵¹

Důležitým předpokladem pro správnou výchovu je přizpůsobit výchovu věku toho, koho máme vychovávat. Jinou výchovu potřebuje nemluvně, jinou předškolák, jinou člověk dospívající a jinou dospělí. Vždy musí být výchova „šitá na míru“ i když se nedá stanovit přesná hranice mezi jednotlivými stupni vyspělosti člověka.

Se stanovením věkové skupiny úzce souvisí i tvorba společných pravidel chování. I pravidla mají být mladým předložena takovou formou, aby je byli schopni pochopit, a to tak, že pravidla tu nejsou proto, aby je omezovala, nýbrž proto, aby jim pomohla ve společném soužití. Pravidla nemají mládeži bránit v iniciativnosti, spíše je mají vést k vlastní zodpovědnosti.⁵²

Kde má vychovatel získat onu schopnost správně posoudit situaci? Vždy nejlepším učitelem života byl život sám. Vychovatel, který nemá častý kontakt s mladými, rychle ztrácí schopnost je pochopit.⁵³ Neví, čím mládež žije, co jí děsí, co jí těší a co jí vadí na světě dospělých. Proto už brzy po ztrátě kontaktu

⁵⁰ Srov. DERMEK, A. *Don Bosco vychovávatel*. samizdat, b. m.: b. n., rok neuveden. s. 10 ISBN neuvedeno.

⁵¹ Srov. DERMEK, A. *Don Bosco vychovávatel*. samizdat, b. m.: b. n., rok neuveden. s. 11. ISBN neuvedeno.

⁵² Srov. ANDRLOVÁ, J. *Salesiánská asistence jako metoda výchovné práce z dnešního hlediska: partnerství a autorita ve výchově a duchovní formaci*. Praha, 2000. Diplomová práce. Vyšší sociálně pedagogická a teologická škola. Jabok. Vedoucí práce Dr. Mireia Ryšková. s. 15.

⁵³ Srov. DERMEK, A. *Don Bosco vychovávatel*. samizdat, b. m.: b. n., rok neuveden. s. 13. ISBN neuvedeno.

s mladými nemusí vychovatel úplně správně postřehnout jemné nuance té či oné situace. Vychovatel se tedy musí snažit o to, aby si udržel kontakt s mladými, které chce vychovávat.

Tím však nechci tvrdit, že rozum podle dona Boska nemá nic společného se vzděláním. Jak už bylo řečeno, Jan Bosko se vždy snažil získat poznatky soudobých teoretických odborníků (viz studia u profesora Aportiho a Rayneriho). Ony jsou vhodným i důležitým prostředkem pro výchovu mladých lidí. Každý, kdo se chce věnovat výchově mladých lidí, by měl mít dostatečný základ vzdělání z oboru psychologie a pedagogiky.

Vychovatel má vést mladé k poctivému a plnému prožívání života i v oblasti duchovní. Bude-li vychovatel tím, kdo zná situaci a správně ji vyhodnotí jen na základě rozumu, nemůže dosáhnout daného cíle. Člověk je vícevrstvý, a jednou z jeho vrstev je i duchovnost. I zde potřebuje člověk pochopení. Avšak k víře se nedá přistupovat jen rozumem. Nebude-li rozum vychovatele formovat i víra, ztrácí tak možnost pomoci mladým v rozvinutí jejich duchovní dimenze života.

Preventivní systém vychází z rozumu, moudrosti vychovatele. Ten má být utvářen jak stálým kontaktem s mladými, tak vhodnou a dostatečnou studijní přípravou. Jedině tehdy bude moci vychovatel úspěšně vychovávat svým příkladem a slovem, když dokáže správně pochopit situaci na základě vyspělosti a stavu chovance. „Slepá poslušnost většinou nepomůže.“⁵⁴ Vychovatel nemá být spokojený jen s mechanickým zachováváním řádu, jemu musí jít o to, aby jej chovanci přijali jako svůj životní styl, jako svou zodpovědnost, hrdost, a ne jako něco, čemu se musí podřídit. Vychovatel se musí vyzbrojit trpělivostí, stále vysvětlovat, povzbuzovat.⁵⁵

Rozum v pojetí dona Boska není něco, čemu se dá naučit z přečtení několika knížek. Spíše jde o snahu stále a stále pronikat mezi mladé, snažit se

⁵⁴ Srov. DERMEK, A. *Don Bosco vychovatel*. samizdat, b. m.: b. n., rok neuveden. s. 13. ISBN neuvedeno.

⁵⁵ Srov. ANDRLOVÁ, J. *Salesiánská asistence jako metoda výchovné práce z dnešního hlediska: partnerství a autorita ve výchově a duchovní formaci*. Praha, 2000. Diplomová práce. Vyšší sociálně pedagogická a teologická škola. Jabok. Vedoucí práce Dr. Mireia Ryšková. s. 11.

pochopit jejich svět. Není na to žádný předpis, zda jednat tak či onak. Moudrost neboli rozum vychází z osobitosti vychovávatele, a závisí na jeho ochotě jít stále dál.

U dona Boska se rozum projevuje jasným stanovením pevných zásad. Tento způsob se jeví jako realismus, který ví, co chce, a má v patrnosti:

- stanovení cílů výchovy (v pojetí dona Boska to je čestný občan, dobrý křesťan),
- poznání toho, kterého chci vychovávat, uznat jeho jedinečnost, jeho schopnosti, nadání, talenty,
- vědět že výchova musí být srdečná, ne přísná, měla by nabývat otcovské nebo bratrské podoby,
- poznat a použít všechny prostředky přirozené i nadpřirozené, podle jejich vhodnosti v konkrétní situaci,⁵⁶
- stále mít na paměti, že ten, koho vychováváme, je svobodná bytost, a taková i musí zůstat, až opustí prostředí, ve kterém je vychovávána,
- vědět, že mladí lidé jsou často nestálí, roztěkaní, snadno zapomenou na dané předpisy, rady.

„Preventivní systém nám však připomíná, že rozum je začátkem výchovného procesu, je jeho vnitřní součástí, a proto je zapotřebí ho rozvíjet, objevit jeho hodnotu, spojit ho s laskavostí a vírou.“⁵⁷

2.4.2 Náboženství

Člověk, který by neuznával ani víru, ani nějaký světový názor, by se potýkal se stálou nejistotou, která by ho nutila ke stálému rozmyšlení.⁵⁸ Jeho jednání by bylo provázené pomalostí a stálým ohlídáním zpět, jestli to, co dělá, je v intencích toho, co si stanovil na počátku. Ve světě bychom asi nenašli člověka,

⁵⁶ Srov. DERMEK, A. *Don Bosco vychovávatel*. samizdat, b. m.: b. n., rok neuveden. s. 13.

ISBN neuvedeno.

⁵⁷ Cit. MOTTO, F. *Výchovný systém Jána Bosca*, Bratislava: Don Bosco, 2005. s. 88.

ISBN 80-8074-022-4.

⁵⁸ Srov. BREZINKA, W. *Filosofické základy výchovy*, Praha: ZVON, 1996. s. 40.

ISBN 08-7113-169-5.

kteří nevěří buď nějakému světovému názoru nebo náboženství. Jako lidé žijeme ve světě, v němž náboženství a světový názor mají ústřední význam.⁵⁹ „*Hlásit se k nim patří k lidským právům, ale i k povinnostem, ovšem ve větší či menší míře podle politické situace.*“⁶⁰ Jan Bosko zvolil jako jeden ze tří základů své výchovy právě křesťanské náboženství.

Jan Bosko si uvědomoval potřebu rozvíjet v mladých lidech všechny složky jejich osobnosti. A to jak tělesné, psychické, tak i duchovní.⁶¹ Jednostranné rozvinutí osobnosti člověka dělá z lidí mrzáky, kteří se nedokáží plně začlenit do společnosti. Duchovní stránka je často zanedbávána, ač není nepodstatnou. Scientističtí filosofové se snažili lidský duchovní rozměr nahradit rozumem. Sami však museli přiznat, „*že pravdy poznání dosažené vědeckými metodami nemohou poskytnout žádné vědění sloužící světonázorové orientaci, žádný smysl života, žádnou útěchu a žádné osobní či kolektivní hodnocení, žádnou hierarchii hodnot, normy a ideály.*“⁶² Výchova člověka má být vedena tak, aby se stal co nejvyváženější osobností,⁶³ a to jak po stránce fyzické, psychické i duchovní.

Vychovatel v preventivní výchově by měl být věřící.⁶⁴ To proto, aby pomohl tomu, koho má vychovávat i v duchovním růstu. Jan Bosko nazývá takového člověka přítelem duše. Sám tuto zkušenost udělal ve svém dospívání, když se setkal s knězem Janem Calossem. Tuto svou zkušenost popsal slovy: „Konečně jsem našel věrného přítele své duše. Dosud jsem žádného neměl.“⁶⁵ Tento přítel duše má bdít nad správným prožíváním víry, aby nedošlo k jejímu špatnému pochopení, a tak i k sebepoškozování: „*Hned na počátku mi zakázal*

⁵⁹ Srov. BREZINKA, W. *Filosofické základy výchovy*, Praha: ZVON, 1996. s. 38. ISBN 08-7113-169-5.

⁶⁰ Cit. BREZINKA, W. *Filosofické základy výchovy*, Praha: ZVON, 1996. s. 38. ISBN 08-7113-169-5.

⁶¹ Srov. BREZINKA, W. *Filosofické základy výchovy*, Praha: ZVON, 1996. s. 166-167. ISBN 08-7113-169-5.

⁶² Cit. BREZINKA, W. *Filosofické základy výchovy*, Praha: ZVON, 1996. s. 70. ISBN 08-7113-169-5.

⁶³ Srov. BREZINKA, W. *Filosofické základy výchovy*, Praha: ZVON, 1996. s. 103-105. ISBN 08-7113-169-5.

⁶⁴ Srov. JOB, P. *Don Bosco by vám poradil takto*, Trnava: Kon-pres, 1991. s. 60. ISBN 80-85413-11-6.

⁶⁵ Srov. BOSCO, T. *Don Bosko*, Praha:Portál, 1991. s. 44. ISBN 80-85282-01-03.

*kající skutky, které jsem konal a které nebyly vhodné pro můj věk.*⁶⁶ Kdyby vychovatel nebyl člověkem věřícím, nemůže pomoci člověku, který hledá odpovědi na duchovní otázky a potřeby.

Úkolem vychovatele, který duchovně doprovází mladé, je, aby je vedl k hlubšímu prožívání jejich víry: Jan Bosko tuto svou zkušenost popsal: *„Povzbudil mě, abych se často zpovídal a často přijímal. Naučil mě krátce rozjímat. Ale byla to spíše duchovní četba.*“⁶⁷ Jan Bosko dále píše o Janu Calosso, že k němu získal takovou důvěru, kterou popsal slovy: *„Hned jsem se světil tomuto knězi. Všechno jsem mu o sobě řekl, světil jsem se mu s každým nápadem a s každou myšlenkou.*“⁶⁸ Jak došlo k takovému vřelému vztahu, mezi mladým klukem a starým knězem? Byla to srdečnost a laskavost, kterou Jan Calosso oslovil svého jmenovce Jana Boska. Na základě srdečnosti má vychovatel vést mladé k plnějšímu prožívání víry.

2.4.3 Laskavost

Jedním z jevů, ze kterého byl Jan Bosko v dětství smutný, byla zkušenost, když vídal kněze, kteří podle tehdejších tradic byli odměřeni až oddělení od okolního světa. Tato jeho zkušenost v něm vyvolala rozhodnutí, že pokud bude knězem, bude jiný – přátelský, neuzavřený a tedy laskavý ke všem, hlavně ke klukům.⁶⁹ Tímto svým postojem předběhl značně svůj věk. Ve svém dětství dokázal správně pochopit i situaci chudých. Ač sám dostával k snídani jen suchý krajíc bílého chleba, dokázal ho vyměnit za méně kvalitní chléb černý, a tak pomáhal svému kamarádovi v jeho bídě.⁷⁰ V této své činnosti měl vzor u své matky. Nebylo to pouhé lidumilství, ale do hloubky prožívaná a praktikovaná víra, jak se s ní setkával u lidí žijících podle evangelia.

⁶⁶ Cit. BOSCO, T. *Don Bosko*, Praha:Portál, 1991. s. 44. ISBN 80-85282-01-03.

⁶⁷ Cit. BOSCO, T. *Don Bosko*, Praha:Portál, 1991. s. 44. ISBN 80-85282-01-03.

⁶⁸ Srov. BOSCO, T. *Don Bosko*, Praha:Portál, 1991. s. 44. ISBN 80-85282-01-03.

⁶⁹ Srov. BOSCO, T. *Don Bosko*, Praha:Portál, 1991. s. 49. ISBN 80-85282-01-03.

⁷⁰ Srov. BOSCO, T. *Don Bosko*, Praha:Portál, 1991. s. 27. ISBN 80-85282-01-03.

Výchova je trvalý zápas. Ale v preventivním systému nejde o souboj mezi chovancem a vychovatelem, jde o společnou snahu vychovatele i chovance o výchovu čestného člověka, dobrého křesťana. V tomto zápase je právě důležité přesvědčit chovance, že ten, kdo jej vychovává není ten, kdo mu chce stále něco přikazovat nebo jej stále kárat, ale že se chce stát jeho přítelem.⁷¹ Proto, aby dosáhl vychovatel tohoto správného vztahu spolupráce, slouží laskavý přístup. „Nestačí, aby vychovatel mladé miloval, tedy nestačí, aby mladí byli milováni vychovatelem, ale je třeba, aby oni sami poznali, že jsou milováni.“⁷²

Vychovatel vedle laskavosti musí mít notnou dávku trpělivosti.⁷³ Mladým je zapotřebí stále něco připomínat, často je na věci upozorňovat.⁷⁴ Mladí často a rychle zapomínají na to, co si předsevzali, co mají udělat a čemu se vyvarovat. Vychází to spíše z jejich mladistvé nerozvážnosti, než ze zloby.⁷⁵ Bez trpělivosti by jen samotná laskavost nevydržela nápor mladické nerozvážnosti.

Bylo by hloupé považovat laskavost za něco, co dává výchovnému systému nebo výchovným prostředkům potřebné teplo a lesk. Laskavost vyžaduje u vychovatele nutnou dávku sebeovládání.⁷⁶ Jmenuji tři způsoby jak trénovat stav laskavosti:

- potlačit v sobě všechny pohnutky ke hněvu, nepodléhat emocím, i když musí vychovatel trestat, musí být všem jasné, že to dělá z nutnosti a ne z hněvu, nebo pro vlastní uspokojení,
- vnější milé způsoby, pokojný usměvavý výraz,
- nemyslet na křivdy, které jsem zažil. Přemoci, vstřebat urážku a nevrátit ji.

⁷¹ Srov. MOTTO, F. *Výchovný systém Jána Bosca*, Bratislava: Don Bosco, 2005. s. 91. ISBN 80-8074-022-4.

⁷² Cit. MOTTO, F. *Výchovný systém Jána Bosca*, Bratislava: Don Bosco, 2005. s. 81. ISBN 80-8074-022-4.

⁷³ Srov. BREZINKA, W. *Filosofické základy výchovy*, Praha: ZVON, 1996. s. 165. ISBN 08-7113-169-5.

⁷⁴ Srov. MOTTO, F. *Výchovný systém Jána Bosca*, Bratislava: Don Bosco, 2005. s. 78. ISBN 80-8074-022-4.

⁷⁵ Srov. DERMEK, A. *Don Bosco vychovávateľ*. samizdat, b. m.: b. n., rok neuveden. s. 49. ISBN neuvedeno.

⁷⁶ Srov. BREZINKA, W. *Filosofické základy výchovy*, Praha: ZVON, 1996. s. 164. ISBN 08-7113-169-5.

Laskavost narozdíl od rozumu a náboženství, které jsou spíše vnitřním činitelem ve vychovateli, je sdělována navenek. Laskavost tedy dává možnost rozumu a víře, aby se projevily a mohly promlouvat do života mladých lidí. Laskavost můžeme proto v preventivním systému chápat jako metodu nebo jako způsob, kterým je výchova uskutečňována.

Mladí potřebují pocítit, že jsou milováni. „Kdo ví, že je milovaný, miluje. A kdo miluje, dosáhne všeho, nejvíce od mladých.“⁷⁷ Už malé dítě potřebuje být milováno. Z tohoto stavu milovanosti pramení pocit jistoty: „Základní potřeby musí být uspokojeny a nesmějí zůstat nenasycené. To platí v první řadě o základní potřebě bezpečí a vazby, neboť se rovná pudu sebezáchovy.“⁷⁸ Tato touha milovanosti provází člověka po celý život. Avšak dnešní doba postrádá vřelost citů. Mnoho lidí se dnes stydí dát své city najevo. Proto se evropská kultura stává studenou. Dát své city a pocity najevo – i laskavost – znamená stát se bezbranným uprostřed ozbrojených armád. Snadno je člověk zraněn. Proto se všichni snaží tyto své emoce schovat, aby se před světem staly nezranitelnými. Jen k mladým se však dá přistupovat s láskou, protože oni ji hledají. Ještě totiž nedosáhli úplného ztvrdnutí. Na základě laskavosti lze vytvořit solidní vztah, na kterém se dá dále stavět i sebedůvěra člověka.⁷⁹ Projevená láska, laskavost a důvěra, probouzí v mladých vlastní lásku, laskavost a sebedůvěru.

Probouzením sebedůvěry pomocí laskavého přístupu se v mladém člověku utváří zodpovědnost.⁸⁰ Nepocituje-li mladý člověk svou důstojnost, vždy bude srážen před druhými svou nedostatečností. Pak není schopen přijmout zodpovědnost. Ta v něm bude vyvolávat pocit strachu z neúspěchu. Jak bylo řečeno, laskavým přístupem je budována důvěra i sebedůvěra mladého člověka. Toto budování se děje na základě vztahu. Když se pak mladým na základě tohoto vztahu svěří nějaká zodpovědnost, oni ji přijímají. Jejich konání je pak vedeno

⁷⁷ Srov. MOTTO, F. *Výchovný systém Jána Bosca*, Bratislava: Don Bosco, 2005. s. 79. ISBN 80-8074-022-4.

⁷⁸ PREKOPOVÁ, J. *Malý tyran*, Praha: Portál, 2000. s. 78. ISBN 80-7178-485-0.

⁷⁹ Srov. MOTTO, F. *Výchovný systém Jána Bosca*, Bratislava: Don Bosco, 2005. s. 77. ISBN 80-8074-022-4.

⁸⁰ Srov. MOTTO, F. *Výchovný systém Jána Bosca*, Bratislava: Don Bosco, 2005. s. 84. ISBN 80-8074-022-4.

spoluzodpovědností. A právě to dnešní době chybí. Mladí nechtějí přijmout zodpovědnost za nic – ani za vlastní život –, protože necítí nikoho za sebou, o kterém by věděli, že jim v jejich úkolu pomůže. Zodpovědnost se tedy dá budovat na základě laskavých vztahů.

3 PREVENTIVNÍ SYSTÉM DNES – PREVENCE KRIMINALITY MLÁDEŽE

Jan Bosko věnoval svůj život mladým lidem – jejich lidské a křesťanské výchově a celostnímu rozvoji jejich osobnosti. Založil kongregaci Salesiánů, kteří pokračují v naplňování jeho odkazu. Preventivní výchovný systém, který salesiáni od Jana Boska přejali, v sobě zahrnuje umění vychovávat kladnými hodnotami. Proto se i dnes jeho následovníci snaží dobro předkládat přiměřeným a zajímavým způsobem, aby lákalo k vyzkoušení. Dále staví na umění přimět mládež, aby rostla zevnitř, čili uplatňovala svou vnitřní svobodu, a uměla se postavit proti zevním nátlakovým a formalistickým proudům. A konečně se snaží získat si srdce mládeže, aby s nadšením a uspokojením zaměřila svou vůli k dobru. Pokouší se napravovat její chyby a připravit ji na budoucnost poctivým utvářením charakteru.

81

Cílem výchovy Jana Boska na základě preventivního systému bylo vychovat z mladých lidí dobré křesťany a čestné občany. Dnes je tento základní cíl třeba chápat v širších souvislostech. Za dobrého křesťana lze dnes považovat člověka, který dokáže propojit víru a život, a vnáší do světa, v němž žije, hodnoty evangelia. Za čestného občana lze dnes považovat člověka, který umí spoluvytvářet demokratickou společnost a angažuje se pro řešení globálních problémů: ekologie, mír, politika, sociální spravedlnost.⁸²

⁸¹ *Výchovně pastorační projekt Salesiánské provincie Praha*, Dokument Provinciální kapituly 2001, schválen 24. 10. 2001, s. 4

⁸² *Výchovně pastorační projekt Salesiánské provincie Praha*, Dokument Provinciální kapituly 2001, schválen 24. 10. 2001, s. 3

3.1 Kdo používá preventivní systém a jakým způsobem

Na prvním místě používají preventivní systém salesiáni, pak jejich spolupracovníci – salesiánští animátoři a další dobrovolníci –, kteří jim pomáhají v práci s ohroženou mládeží. Dále sama mládež, která si osvojí způsob vztahů a metody práce, a tak se zapojuje do salesiánské výchovy pomocí preventivního systému.

Způsob výchovné přítomnosti mezi mladými lidmi se v prostředí, kde působí salesiáni, projevuje zejména uplatňováním principu asistence. Pod pojmem *asistence* je chápána jejich přítomnost mezi mladými, kterou prožívají tak, že žijí s mládeží, navazují k nim osobní vztah, a jsou „animátory“ jejich aktivit.⁸³

3.2 Komu je adresován preventivní systém

Primární cílovou skupinou působení salesiánů je mládež, zvláště chudá opuštěná a ohrožená.⁸⁴ V České republice lze do této kategorie zařadit:

- *„mladé lidi, kteří nemají dostatečnou životní orientaci, nejsou schopni ji sami aktivně hledat nebo nemají nikoho, kdo by jim v tom pomohl,*
- *mladé lidi, kteří žijí v sociálně slabších poměrech, které omezují možnost jejich životního uplatnění,*
- *mladé lidi, kteří vyrůstají v neúplných nebo rozvrácených rodinách, kteří jsou citově nenaplnění a doposud se nezařadili do žádných výchovných struktur (okrajová mládež),*
- *mladé lidi z národnostních menšin, kteří se těžko přizpůsobují našemu kulturnímu prostředí,*
- *mladé lidi, kteří trpí různými závislostmi (drogy, alkohol, automaty apod.) nebo se dopouštějí trestné činnosti (problémová mládež).“⁸⁵*

⁸³ *Výchovně pastorační projekt Salesiánské provincie Praha, Dokument Provinciální kapituly 2001, schválen 24. 10. 2001, s. 4*

⁸⁴ *Výchovně pastorační projekt provincie 2007, s. 12*

Další cílovou skupinou jejich působení jsou mladí lidé, kteří jsou ochotni se salesiány spolupracovat jako animátoři, odborní spolupracovníci, laičtí zaměstnanci nebo budoucí salesiáni a členové salesiánské rodiny, a tak jim pomáhat podílet se na jejich poslání. Jsou to:

- „*mladí lidé z dobrých křesťanských rodin, zvláště z farností spravovaných salesiány,*
- *mladí lidé, kteří prošli nějakou naší výchovnou strukturou (oratoří, střediskem mládeže, internátem, „chaloupkami“ apod.),*
- *mladí lidé, kteří se z jakéhokoli důvodu rozhodli pracovat pro mladé v salesiánském duchu,*
- *chlapci, kteří mají blízko k salesiánskému zasvěcenému životu.*“⁸⁶

Ve farnostech, které převzali, se věnují všem, kteří to potřebují, ale přitom se snaží vytvořit prostředí otevřené pro mladé lidi.

3.3 Aplikace preventivního systému – salesiánská střediska mládeže v České republice

Preventivní systém se dnes používá v salesiánských dílech zejména v salesiánských střediscích mládeže. Salesiánská střediska mládeže jsou jednou z priorit jejich díla v České republice. Mezi organizacemi, působícími v rámci MŠMT, jsou salesiáni téměř jedinou církevní organizací, která se tímto způsobem systematicky věnuje oblasti volného času. Z jejich děl SaSM nejvíce pronikla do občanské společnosti a za léta svého působení se stala velkými organizacemi.⁸⁷

V současnosti existuje 12 Salesiánských středisek mládeže, jejichž zřizovatelem je Salesiánská provincie a to: Rumburk-Jiříkov, Teplice, Plzeň, České Budějovice, Praha-Kobylisy, Pardubice, Ostrava, Zlín, Hroznová Lhota,

⁸⁵ *Výchovně pastorační projekt Salesiánské provincie Praha*, Dokument Provinciální kapituly 2001, schválen 24. 10. 2001, s. 3-4

⁸⁶ *Výchovně pastorační projekt Salesiánské provincie Praha*, Dokument Provinciální kapituly 2001, schválen 24. 10. 2001, s. 4

⁸⁷ *Výchovně pastorační projekt provincie 2007*. s. 26

Brno-Žabovřesky, Brno-Líšeň, DIS Fryšták. Programů středisek se účastní asi 8 500 dětí a mladých lidí. Na zajištění činnosti se podílí okolo 135 zaměstnanců a 400 animátorů. Střediska jsou financována především ministerstvem školství, dále ministerstvem práce a sociálních věcí, městy, kraji i fondy Evropské unie. Jsou provozována pod různými formami – školská právnická osoba (š. p. o.), občanské sdružení (o. s.), obecně prospěšná společnost (o. p. s.), z toho 6 středisek je v rejstříku Ministerstva školství (naposledy přijato středisko v Brně-Lišni, od 1. 6. 2007)⁸⁸.

3.3.1 Zaměření středisek a cíle

Střediska se zaměřují na nabídku různých volnočasových aktivit širokým vrstvám mládeže. Prostřednictvím těchto aktivit chtějí pokračovatelé Jana Boska vychovávat mladého člověka v atmosféře přátelského prostředí a osobního přístupu a v duchu hodnot evangelia k ušlechtilému lidství a životu z víry.⁸⁹ Zatímco v době, kdy se kolem nich shromažďovala většinou věřící mládež, bylo možné pro salesiány formulovat cíl spolu s Janem Boskem: „chceme vychovat dobré křesťany a poctivé občany“, ale dnes je situace jiná. Ve společnosti, v níž panuje nedůvěra vůči církvi a strach z rozhodnutí přiznat se jednoznačně a definitivně k nějakému vyznání, nemůžou očekávat, že výsledkem jejich působení bude obrácení velkého počtu mladých lidí. Tato změna se projevila změnou formulace cíle jejich práce. Za konečný cíl ve své pastorační činnosti považují evangelizaci mládeže. K základním projevům evangelizace patří kromě prosazování hodnot evangelia také osobní svědectví, jak ve formě příkladu života, tak ve formě otevřeného hlásání. Zásady, které mají na vědomí při realizaci tohoto výchovně pastoračního projektu jsou:⁹⁰

- „*Evangelizujeme tím, že sloužíme mladým z lásky ke Kristu.*

⁸⁸ Srov. *Výchovně pastorační projekt provincie 2007*, s. 27

⁸⁹ Srov. *Výchovně pastorační projekt Salesiánské provincie Praha*, Dokument Provinciální kapituly 2001, schválen 24. 10. 2001, s. 12

⁹⁰ Srov. *Výchovně pastorační projekt Salesiánské provincie Praha*, Dokument Provinciální kapituly 2001, schválen 24. 10. 2001, s. 7–8

- *Nemůžeme oddělit sociální práci od evangelizace.*
- *Naše práce s mládeží je pastorační, pokud vydáváme svým životem svědectví.*
- *Evangelium je odpovědí na hluboké touhy současného člověka.*⁹¹

3.3.2 Okruhy činnosti

Jednotlivé činnosti salesiánského střediska mládeže nejsou pouze aktivitami pro vyplnění volného času mládeže, ale jsou též evangelizací, jak bylo zmíněno výše. Salesiánská střediska mládeže zpravidla provozují tyto okruhy činnosti:

- oratoř v užším slova smyslu
- zájmové kroužky
- kluby
- katechetické, formační a spirituálně zaměřené skupiny
- jednorázové akce
- víkendové a prázdninové akce

Oratoř v užším slova smyslu: pravidelný prostor pro sportovní a zábavnou činnost pro děti a mládež.

Zájmové kroužky: skupiny, které jsou orientované na zájmovou výuku v oblasti hudby, jazyků, ručních prací nebo sportu. Cílem kroužků je získání dovedností, ale také vytvoření vztahů ve skupině a vztahů k oboru zájmu. Kroužků se účastní většinou děti a mládež.

Kluby: forma práce, která chce dát dospívající mládeži prostor k vzájemnému setkávání a zábavě, a případně nabídnout alternativu k nabídkám komerční zábavy apod.

⁹¹ Cit. *Výchovně pastorační projekt Salesiánské provincie Praha*, Dokument Provinciální kapituly 2001, schválen 24. 10. 2001, s. 8

Katechetické, formační a spirituálně zaměřené skupiny: skupiny různého věku a zaměření, převážně mládež do 20 let. Tyto skupiny jsou explicitně nábožensky zaměřeny.

Jednorázové akce: divadelní představení, koncerty, diskotéky, sportovní a jiné soutěže apod. otevřené i pro širší veřejnost. Jejich cílem je rozšířit působení salesiánů na co nejširší okruh lidí, prezentovat salesiánské dílo na veřejnosti a oslovit další mladé lidi nabídkou aktivit.

Víkendové a prázdninové akce pro výše uvedené skupiny a pro další zájemce nabízejí možnost zážitku i křesťanského společenství.⁹²

Oblasti práce, na kterou se střediska zaměřují jsou: volný čas, sociální práce, terapie, práce s rodinou, výchova, vzdělávání, zájmové vzdělávání, evangelizace – spirituální rozměr, součást díla základního typu (středisko spolu s farností)

Programy, které střediska nabízejí jsou: nízkoprahové nebo otevřené kluby pro děti a mládež (oratoř, klub), zájmové kroužky, kluby maminek, práce s dobrovolníky, vzdělávací programy, sociální programy pro různé cílové skupiny, terénní práce, doučování, příležitostná činnost.

Metody práce, které se ve střediscích používají jsou: individuální práce, práce se skupinou.

3.3.3 Ideové principy

Ideové principy, které se uplatňují v salesiánských střediscích mládeže:

- otevřenost velkému spektru mladých lidí
- každodenní provoz
- osobní přístup a ovzduší domova
- pestrá nabídka

⁹²Srov. *Výchovně pastorační projekt Salesiánské provincie Praha*, Dokument Provinciální kapituly 2001, schválen 24. 10. 2001, s. 12-13

- preventivní systém a asistence
- evangelizace

Otevřenost velkému spektru mladých lidí bez ohledu na jejich postoj k církvi. Podmínkou je ochota prožívat ve středisku své volné chvíle společně s ostatními, respektovat společný program a stanovená pravidla.

Každodenní provoz: směřuje k tomu, aby mladí lidé měli možnost přicházet denně, a aby byl stále k dispozici někdo, kdo by se jim mohl věnovat.

Osobní přístup a ovzduší domova: každý kdo přichází je přijímán s osobním zájmem (zajímáme se o jejich každodenní problémy i radosti). Příchozí přijímají bez podmínek a s láskou.

Pestrá nabídka odpovídající různorodým zájmům a potřebám mladých lidí.

Preventivní systém a asistence: výchova je založena na vztazích mezi vychovatelem a mladým člověkem. Vychovatel motivuje mladé k činnosti a tím předchází nežádoucím iniciativám. Je přítomen uprostřed každé skupiny mládeže jako jejich přítel, který spolu s nimi pracuje a účastní se jejich zábavy. Jeho úkolem je skupinu animovat.

Evangelizace: vychovatel především svým životem z víry a prostřednictvím výchovy a evangelia poskytuje odpověď na naléhavé problémy mladých a vytváří prostředí otevřené dialogu, nabídce evangelních hodnot a evangelia samotného.⁹³

3.4 Salesiánská střediska mládeže a prevence kriminality mládeže

Salesiáni chápou svoji činnost jako součást služby církve naší společnosti. Svoji výchovou a pastorační činností pomáhají společnosti při zajišťování podmínek pro harmonický vývoj mladé generace.⁹⁴ Za závažné krizové jevy, které

⁹³ Srov. *Výchovně pastorační projekt Salesiánské provincie Praha*, Dokument Provinciální kapituly 2001, s. 13

⁹⁴ Srov. *Výchovně pastorační projekt Salesiánské provincie Praha*, Dokument Provinciální kapituly 2001, s. 11

se vyskytují u mladé populace, považují především drogovou závislost, kouření, pití alkoholu a kriminalitu mládeže. „*Jsmo si vědomi, že společnost od nás očekává pomoc při prevenci.*“⁹⁵

Salesiánská střediska mládeže, kde se uplatňuje preventivní systém Jana Boska, jsou převážně zaměřena na volnočasové aktivity dětí a mládeže.⁹⁶ Vhodná náplň volného času dětí je považována za jeden z pilířů prevence kriminality mládeže. Potvrzuje to i vysoká podpora aktivit zaměřených na problematiku mládeže. V této oblasti jsou oceňována manažery preventivních aktivit⁹⁷ nízkoprahová zařízení umožňující prosociální trávení volného času i takové mládeži, která se organizovaným aktivitám vyhýbá. Další místo v jejich hodnocení zaujímají otevřená sportoviště s formou sociální asistence.⁹⁸

Podle výsledků průzkumů Institutu pro kriminologii a sociální prevenci jsou **podmínky pro kvalitní fungování volnočasového zařízení pro děti a mládež** následující:

- kvalitní personální obsazení
- nízkoprahovost
- pestrá skladba programu
- atraktivní vybavení zařízení

Kvalitní personální obsazení je základem pro účinnou realizaci sociální asistence, která by měla být prováděna na odborné úrovni. Ideální je tým mladých nadšených odborníků, jejichž zápalu je kvalita klubu přímo úměrná.⁹⁹ SaSM zaměstnávají vyškolené a odborně zdatné specialisty (pedagogy volného času,

⁹⁵ Cit. Výchovně pastorační projekt Salesiánské provincie Praha, Dokument Provinciální kapituly 2001, s. 9

⁹⁶ Srov. Výchovně pastorační projekt Salesiánské provincie Praha, Dokument Provinciální kapituly 2001, s. 12

⁹⁷ „Manažeri preventivních aktivit na místní úrovni jsou profesionálními pracovníky jednotlivých městských úřadů. Vytvoření této funkce je jednou z podmínek zařazení města do Komplexního součinnostního programu prevence kriminality; na jednotlivé programy KSP stát poskytuje dotace. Nejobecněji řečeno, pracovní náplň těchto manažerů je péče o rozvoj a koordinaci preventivních programů v lokalitě.“ Cit. VEČERKA, K., HOLAS, J., *Úspěšnost preventivní práce*. Praha: Vydavatelství Kufr, 2001. s. 23. ISBN 80-86008-95-9

⁹⁸ Srov. VEČERKA, K., HOLAS, J., *Úspěšnost preventivní práce*. Praha: Vydavatelství Kufr, 2001. s. 23. ISBN 80-86008-95-9

⁹⁹ Srov. VEČERKA, K., HOLAS, J., *Úspěšnost preventivní práce*. Praha: Vydavatelství Kufr, 2001. s. 43. ISBN 80-86008-95-9

psychoterapeuty). Na chodu středisek se také podílí dobrovolníci a animátoři z řad mládeže, pro které je vytvořen formační a vzdělávací program.¹⁰⁰

Nízkoprahovost je založená na volném přístupu zájemců a volném časovém režimu. Otevřeno by mělo být hlavně v tzv. „rizikovou dobu“, tedy v odpoledních a brzkých večerních hodinách, kdy jsou rodiče dětí v zaměstnání.¹⁰¹

SaSM provozují jako nízkoprahová zařízení většinou oratoře a kluby mládeže. Otevírací doba oratoří je v každém středisku trochu odlišná zhruba od 14.00 do 19.00. Kluby bývají otevřeny déle. Vstupy jsou zdarma, nebo za příspěvek na školní rok v hodnotě do 200 Kč.¹⁰²

Pestrá skladba programu slouží k upoutání pozornosti mladých lidí. Vyrovnaně by měly být zastoupeny aktivity sportovní, zájmové i společenské.¹⁰³

SaSM provozují sportovní aktivity – oratoře, sportovní turnaje, venkovní hřiště; zájmové aktivity – zájmové kroužky; společenské aktivity – různé zábavné akce, setkání.¹⁰⁴

Atraktivní vybavení zařízení slouží k upoutání pozornosti mládeže (keramická dílna, hudební zkušebna, posilovna).¹⁰⁵

SaSM nabízí tělocvičny s vybavením pro míčové hry (fotbal, florbal, badminton, lakros); deskové hry; herny s pingpongovými stoly, stolním fotbalem, kulečnickem, šípkami; horolezecké stěny; venkovní hřiště; nealkoholické bary; minigolf; počítače atd.¹⁰⁶

¹⁰⁰ Srov. *Výchovně pastorační projekt provincie 2007* s. 38

¹⁰¹ Srov. VEČERKA, K., HOLAS, J., *Úspěšnost preventivní práce*. Praha: Vydavatelství Kufr, 2001. s. 43. ISBN 80-86008-95-9

¹⁰² Srov. *Výroční zpráva o činnosti ve školním roce 2007/2008 a hospodaření v roce 2007* [online]. © 2008, Dostupné z WWW: <<http://brno.sdb.cz/res/data/196/022379.pdf>>

¹⁰³ Srov. VEČERKA, K., HOLAS, J., *Úspěšnost preventivní práce*. Praha: Vydavatelství Kufr, 2001. s. 43. ISBN 80-86008-95-9

¹⁰⁴ Srov. *Výroční zpráva o činnosti ve školním roce 2007/2008 a hospodaření v roce 2007* [online]. © 2008, Dostupné z WWW: <<http://brno.sdb.cz/res/data/196/022379.pdf>>

¹⁰⁵ Srov. VEČERKA, K., HOLAS, J., *Úspěšnost preventivní práce*. Praha: Vydavatelství Kufr, 2001. s. 43. ISBN 80-86008-95-9

¹⁰⁶ Srov. *Výroční zpráva o činnosti ve školním roce 2007/2008 a hospodaření v roce 2007* [online]. © 2008, Dostupné z WWW: <<http://brno.sdb.cz/res/data/196/022379.pdf>>

Podle již výše zmíněných průzkumů **účinnost** volnočasových zařízení pro mládež je závislá převážně na kvalitě klubu (střediska). Kritériem pro hodnocení účinnosti zařízení je počet návštěvníků.¹⁰⁷

Programů SaSM se účastní asi 8 500 dětí a mladých lidí.¹⁰⁸

Kladná hodnocení pro podporu klubů byla zaznamenána ze strany zástupců měst, kde mají pozitivní zkušenost s dobře vedenými kluby, které fungují zároveň jako poradenská centra pro mládež. Osvědčila se zařízení církevní a charitativní.¹⁰⁹

¹⁰⁷ Srov. VEČERKA, K., HOLAS, J., *Úspěšnost preventivní práce*. Praha: Vydavatelství Kufr, 2001. s. 43. ISBN 80-86008-95-9

¹⁰⁸ Srov. *Výchovně pastorační projekt provincie 2007*. s. 27

¹⁰⁹ Srov. VEČERKA, K., HOLAS, J., *Úspěšnost preventivní práce*. Praha: Vydavatelství Kufr, 2001. s. 42. ISBN 80-86008-95-9

ZÁVĚR

V úvodu této práce byla položena otázka, zda se preventivní systém používaný a formulovaný turínským knězem Janem Boskem v polovině 19. století může s úspěchem používat při výchově mládeže také dnes, a zda může pomoci v prevenci kriminality mládeže. Na základě této práce si dovoluji tvrdit, že to je možné. Pokračovatelé Dona Boska, především salesiáni, se snaží pracovat pomocí preventivního systému i v dnešní době. Preventivní systém se uplatňuje ve všech salesiánských dílech, zvláště pak v Salesiánských střediscích mládeže ČR. Touto formou je přístupný i pro lidi, pro které jsou náboženské motivace cizí. Výchovná práce pomocí preventivního systému je platformou, na které je náboženský projev přijatelným způsobem představen široké i nevěřící společnosti. V období obnovené přítomnosti synů Dona Boska v naší zemi prošlo středisky mládeže již několik tisíc mladých lidí, kterým tito vychovatelé mládeže pomohli rozvinout a naplnit jejich život.

Vzhledem ke skutečnostem uvedeným v této práci je preventivní systém nepochybně jedním z účinných způsobů jak v dlouhodobém horizontu náročně a úspěšně čelit negativním jevům provázející dnešní mladé lidi v období nesnadného hledání životní orientace v současné spletité a často nepřehledné postmoderní společnosti.

V bakalářské práci je představena odpověď na stálou a náročnou výzvu potřeby výchovy mládeže. Tuto odpověď dává obnovené salesiánské úsilí, které kvalifikovaně odborným, spirituálně zakotveným, a sympaticky vstřícným způsobem nabízí dětem a mladým lidem volbu smysluplného a dynamicky integrálního rozvoje, využití volného času, nalezení skupiny přátel, tým zapálených vychovatelů a jejich pomocníků, a konečně snad i malou, ale pravdivou odpověď na velké životní otázky. K tomu slouží kromě vychovatelských týmů také – dle možností – moderně vybavené prostory, které jsou pro dlouhodobou a úspěšnou práci s mládeží nezbytné. Je jisté, že úspěšnost této pedagogické práce je obtížně změřitelná, neboť nikde nejsou evidované nevykonané přestupky a snad i zločiny, kterých by se mladí snadno mohli dopustit, pokud by našli svou vnitřní spřízněnost a pohnutky k činům ve

skupinách, kde se používají jiné výchovné a inspirační metody, například ve skupinách drsných sportovních fanoušků, příznivců tvrdé hudby, jejímž poslechem a za přispění alkoholu a volně dostupných tvrdých drog se lidský jedinec ochotně proměňuje v nepatrnou částičku rytmem se zmítající ohlušené masy, v nočních klubech a zařízeních, kde jsou nejrůznější sexuální deviace předností, a nebo třeba v sektách, které už ani nelze označit za náboženské, neboť se nepokrytě hlásí k vyznávání Satana. Je jisté, že salesiánská pastorační práce například prostřednictvím Salesiánských středisek mládeže nezachrání všechny mladé lidi, kterým v dnešní době hrozí uvedená a možná ještě horší nebezpečí, ale stejně tak je jisté, že dveře jsou otevřeny všem mladým lidem, kteří jsou v ohrožení svého zdravého vývoje a neúspěšného naplnění nejcennějšího lidského daru – svého života.

Seznam literatury

- ANDRLOVÁ, J. *Salesiánská asistence jako metoda výchovné práce z dnešního hlediska: partnerství a autorita ve výchově a duchovní formaci*. Praha, 2000. Diplomová práce. Vyšší sociálně pedagogická a teologická škola. Jabok. Vedoucí práce Dr. Mireia Ryšková.
- AUBRY, G. *Salesiánský duch*, České vydání pro vnitřní potřebu Sdružení salesiánských spolupracovníků, b. m.: b. n., rok neuveden. ISBN neuvedeno.
- BOSCO, J. *Dopis z Říma o stavu turínského oratoře, 1884*. In: AUBRY, G. *Salesiánský duch*, České vydání pro vnitřní potřebu Sdružení salesiánských spolupracovníků, b. m.: b. n., rok neuveden. ISBN neuvedeno.
- BOSCO, J. *Preventivní systém při výchově mládeže, 1877*. In: AUBRY, G. *Salesiánský duch*, České vydání pro vnitřní potřebu Sdružení salesiánských spolupracovníků, b. m.: b. n., rok neuveden. ISBN neuvedeno.
- BOSCO, T. *Don Bosco*, Praha:Portál, 1991. ISBN 80-85282-01-03.
- BRAIDO, P. *L'Esperienza pedagogica di don Bosco* Roma: Las, 1988. ISBN 88-213-0177-X.
- BREZINKA, W. *Filosofické základy výchovy*, Praha: ZVON, 1996. ISBN 08-7113-169-5.
- DERMEK, A. *Don Bosco vychovávatel*. samizdat , b. m.: b. n., rok neuveden. ISBN neuvedeno.
- JOB, P. *Don Bosco by vám poradil takto*, Trnava: Kon-pres, 1991. ISBN 80-85413-11-6.
- KOPECKÝ, J. *Výchovná metoda sv. Jana Boska*. samizdat, b. m.: b. n., rok neuveden. ISBN neuvedeno.
- LAŠTOVIC, M. *Salesiánské chaloupky*. Praha, 2002. Absolventská práce. Vyšší sociálně pedagogická a teologická škola. Jabok. vedoucí práce: Mgr. Marie Ortová.
- MED, O. *Po stopách charismatického světce, díl 1*, samizdat , b. m.: b. n., rok neuveden. ISBN neuvedeno.

MOTTO, F. *Výchovný systém Jána Bosca*, Bratislava: Don Bosco, 2005.
ISBN 80-8074-022-4.

NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie*. vyd. Praha: Academia, 2004.
ISBN 80-200-1290-7.

PREKOPOVÁ, J. *Malý tyran*, Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-485-0.

SVOBODA, J. *Preventivní systém ve výchovné metodě Jana Bosca*, Závěrečná práce, Pedagogická fakulta Masarykovy University Brno, [rok neuveden], vedoucí práce Dr. Ing. Miroslav Pazourek CSc.

VEČERKA, K., HOLAS, J. *Úspěšnost preventivní práce*. Praha: Vydavatelství Kufr, 2001. ISBN 80-86008-95-9.

VEČERKA, K., HOLAS, J. *Mládež v kriminologické perspektivě*. Praha: Vydavatelství Kufr, 2009. ISBN 978-80-7338-079-3

Další zdroje:

Výchovně pastorační projekt Salesiánské provincie Praha. Dokument Provinciální kapituly 2001

Výchovně pastorační projekt provincie 2007

Výroční zpráva o činnosti ve školním roce 2007/2008 a hospodaření v roce 2007[online]. © 2008, Dostupné z WWW:
<<http://brno.sdb.cz/res/data/196/022379.pdf>>

ABSTRAKT

KRŇÁVKOVÁ, M., Preventivní systém Jana Boska a prevence kriminality mládeže v České republice. České Budějovice 2008. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologické etiky, sociální etiky a praktického vzdělávání. Vedoucí práce J. Šrajer.

Klíčová slova: preventivní systém, represivní systém, prevence kriminality mládeže, salesiánská střediska mládeže, nízkoprahová zařízení

Práce pojednává o preventivním systému Jana Boska. Popisuje principy systému a jeho dnešní uplatnění. Zaměřuje se na prevenci kriminality mládeže a popisuje jakým způsobem se na ní podílí preventivní systém Jana Boska.

Cílem bakalářské práce je zjistit, zda a za jakých podmínek je možné preventivní systém použít v současnosti, a jestli je možné pomocí něj předcházet kriminalitě mládeže. Popisuje ideový rozdíl mezi represivním a preventivním výchovným systémem používaným při výchově mládeže. Věnuje se třem základním pilířům preventivního systému, uživatelům a adresátům preventivního systému, okruhům činností a ideovým principům vybraných zařízení, a popisuje vztah těchto zařízení k prevenci kriminality mládeže.

Základní klíčové informace budou získány studiem literatury.

Abstract

John Bosco's Prevention System and Juvenile Delinquency Prevention in the Czech Republic.

Key words: prevention system, repressive system, juvenile delinquency prevention, Salesian youth centres, low-threshold centres

The theses provides information about John Bosco's prevention system, describes principles of the system and its today's application. It focuses on the juvenile delinquency prevention and describes the Bosco's prevention system contribution in it.

The goal of the theses is to discover possibilities and conditions which would enable the application of the system nowadays, and whether or not it is possible to prevent juvenile delinquency through it. The theses defines the ideological difference between repressive and preventive educational system used in youth education. I follow three main points of the prevention system, as well as users and recipients of the prevention system, spheres of actions and ideological principles of selected centres. I also describe centres' relation to the juvenile delinquency prevention.

Key information is to be obtained from studied literature.